

52762/P
13
(P)
**QUÆSTIONES
QUATUOR CARDINALES**

PRO SUPREMA APOLLINARI LAUREA CONSEQUENDA

PROPOSITÆ

Ab Illustrissimis viris

D. D. FRANCISCO CHICOYNEAU,
Regis Consiliario & Medico, nec-non in almâ Monspe-
liensium Medicorum Academia Professore Regio, Ana-
tomico, Botanico, Cancellario amplissimo & Judice
æquissimo.

ET

D. D. JOËANNE BEZAC Regis Consiliario &
Medico, nec-non ejusdem Academiae Professore Regio
dignissimo, Vice-Decano plurimum venerando.

QUIBUS ACCESSERUNT

ASSERTIONES, PROBLEMATA, ET PARADOXA.

*Horum omnium veritatem tueri conabitur per triduum integrum, manè ac
serò, diebus scilicet & mensis Novembris ann. 1709.
JOANNES VVYSS, Helvetius Bernas, jamdudum Medicinæ
Licentiatus.*

DISPUTANTIBUS

Cancellario Amplissimo, Decano plurimum venerando, Professoribus
Regiis Illustrissimis, Doctoribus Aggregatis meritissimis, Doctoribus
Ordinariis clarissimis, Licentiatis, Consiliariis, Baccalaureis, Studiosis,
& quibuscumque aliis.

IN AUGUSTISSIMO MONSPELIENSIS APOLLINIS FANO.

MONSPELII,

Apud **HONORATUM PECH**, Regis, Universitatis, Cleri & Urbis
Typographum. M. DCC. IX.

213234

QUÆSTIO PRIMA CARDINALIS.

An Variolis Vomitus.

VARIOLÆ Epidemicus plerumque morbus, nunquam contagiosus. Indiscriminatim adoritur, crebrius juniores, rarius adultiores, rarissimè senes. Omni quidem anni tempestate se prodit, sed vere magis & autumnò. Nullas non corripit partes; semper externas, nonnunquam internas. Cutis universa, præsertim faciei & manuum, rubentibus primùm punctis subobscurè maculatur, dein prominulis asperatur, fit asperior sensim, grandioribus tandem efflorescit papulis, quæ ex latiore & rotundâ basi molliter acclives desinunt in acumen. Hæ crassescunt æquabiliter in dies, sexto summè tenduntur; tunc calent impensè, rubentque. Phlegmones sunt, suppurantur, incrustantur. Tria præcipuè spectanda Variolarum tempora; Eruptionis, Suppurationis, Exsiccationis. Hæ dum fiunt absque gravi functionum læsione, morbus est benignus; secùs, malignus est.

Benignæ variolæ suæ percurrunt sine febre tempora. Eruptionis comites ruficula, sternutatio, levis sopor, nausea, alvi fluxus serosus &c. Maculæ, hîc atque illic dispersæ, abeunt in rubentes papulas latas, rotundas, acuminatas. Est in benignis erumpendi facilitas, suppurandi securitas, & læta succedit cum cutis nitore victoria. Malignæ verò stipantur febre malè moratâ, quæ non nisi tertio quartove die solvitur. Antequàm erumpant, labor ingens & varius, cibi fastidium, vomitus, molesta membrorum lassitudo & subsultus, pectoris angustia, capitis dolor, vigiliæ, deliria, interdum sopor, aut alvi fluxus biliosus, &c. Dum erumpunt maculæ, habitu corporis æstuat infelix æger, dolet in quocumque situ, cujusvis est impatiens, insomnis, sitiens, anhelus, sic foetens ut

Abimet sit gravis, sic pruriens ut unguibus ora fœdet, præsertim dum laboriosa sit papularum in pus mutatio. Hic papulæ minùs rubentes, interdum pallidæ. Nigris Exanthematibus, Petechiis, atque Carbunculis conjunctæ parùm elevantur, difficilè suppurantur. Confectum pus nunc purum, nunc sanguine mixtum, nonnunquam fluit ex auribus, oculis, naribus, pulmonibus, ventriculo, intestinis, atque vesicâ. Factâ suppuratione, cutis incrustatur, clausi tument oculi, tument labia, clauduntur aures & nares, ita ut deformis æger non videat, vix audiat, laboriosè bibat, deglutiat, loquatur. Curato morbo cutis per plures menses intensè rubet, & interdum ita scrobiculis deturpatur, ut alia speciei lineamenta nonnumquam exhibeat, & toto vitæ decursu deformis ac fœda remaneat.

Peculiare Variolarum seminium, quod ex fermento uterino, ex sanguine menstruo, ex retento sanguine umbilicali corrupto deducunt, incrum commentum. Vitio non vertatur matribus aut obstetricibus lues illa Epidemica; Nullum enim datur fermentum uterinum. Fœtus lacte, non sanguine menstruo nutritur. Uterinum lac per Placentam & umbilicum transmittitur Fœtui, à quo per umbilicum ad Placentam; & sic deinceps cum sanguine circulatur. Fœtus sanguis, ei proprius est, non maternus; nec resecto fune umbilicali corrumpitur, sed cum circulante revehitur. Tam generant prolem Variolis obnoxiam parentes qui jamdudum passi sunt Variolas, quàm qui nondum.

Variolæ, veri Phlegmones, ab morante sanguine calent, rubent, ab morante & extravasato elevantur, ab extravasato & putrescente suppurantur & albescunt; dissipato demum vel exsiccato pure incrustantur. Sanguis humorum omnium congeries, vivificus liquor, caloris fomes, rubedinis parens, minimas etiam corporis partes perlustrat, dum per ductus perpetuos & in minimis corporis partibus exilissimos circuitu suo traducitur; indefinenti spirituum & lymphæ concursu, & repetito chyli proventu ubique fermentescit, rubet, reparatur, expurgatur. Præcipua expurgationis materia Perspiratio. Hæc est salus humor, qui solet ejici per aures, per oculos, nares, pulmones, ventriculum, intestina, vesicam, cutem universam. Memoratæ illæ partes tentantur Variolis, dum sanguis uberius expurgandus Perspirationem fundit crassiorem quàm ut possit per strictos meatus liberè transmitti. Ductus excretorii eo succo turgidi infarciuntur, sanguinem cohibent; is cohibitus extravasatur, extravasatus suppuratur, suppuratus exsiccat, donec finitâ expurgatione crassa diffuserit Perspiratio. Variolæ rarò internas partes aggrediuntur, semper supra cutem efflorescunt. Quare? Calent interna viscera, refrigeratur aëre cutis externa, præsertim faciei & manuum. Perspiratio, quæ vapor est, fit calore tenuior, densior frigore; per rariora viscera facilè diffatur, per constipatam cutem difficilè. Quæris, cur hæc sanguinis depuratio, quæ Variolas producit, semel vel bis in vitâ, & certo anni tempore, homini contingat? Observa mustum, cerevisiam, mel, aliaque fermentando, bullicando, semel depura-

ri, expumari, defæcari, idque statis anni temporibus, nunc citius, nunc tardius, uberius aut parcius, pro diversâ liquidî naturâ & aëris indole. Idem humano sanguini contingit. Hinc Variolæ. Aër æstivus sanguinem exagitat, Perspirationem movet, attenuat, disponit ad excretionem. Hyemalis retardat, inspissat, cohibet. Vernalis vel Autumnalis, calore & frigore varius, nunc movet, nunc motum coërcet; sic vitiatæ Perspiratione ac sanguine Variolæ producuntur toto anni decursu, sed vere magis & autumno. Nec solus aër, verum & alimenta dyspepta & cæteræ res non-naturales sunt causæ Variolarum Procatarcticæ, evidentes, remotæ & occasionales; quæ prout variè Perspirationem immutant & sanguinem, Variolas efficiunt benignas vel malignas.

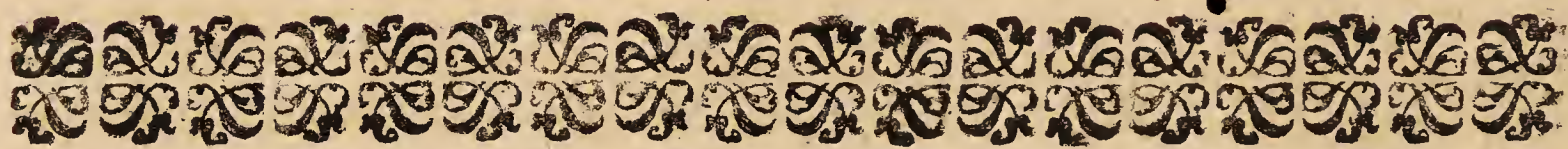
Ut morbum hunc dignoscas, ejus perpende descriptionem, confer & distingue ipsius tempora. Eruptionis initio maculæ rubræ, morsui pulicum similes, æmulantur exanthemata. Hæ dein grandiores factæ dicerentur Morbilli, nisi accederet suppuratio. Suppuratas papulas diceres Scabiem, nisi obstarent antecedentia, concomitantia, subsequencia. Contagiosa Scabies, sordium soboles, præsertim occupat interstitia digitorum, maligna exanthemata scapulas. Variolæ verò faciem.

Cautus & prudens sit Medicus in assignandâ Variolarum prognôsi. Hæc variat pro variâ sanguinis indole, pro varietate symptomatum, ætatis, anni temporum, & regionis. Sanguis quò crassior, quò fæculentior, eò difficilius depuratur. Cum citius erumpunt Variolæ, impensè rubentes & acuminatæ, eò meliores; post elevationem subito subsidentes, pessimæ. Si nondum suppuratæ nigrescant, livecant, viridescant, vel penitus evanescant, lethum prænuntiant. Variolarum febris, si brevis & moderata, prodest Melancholicis & Pituitosis; Nocet verò Sanguineis & Biliosis. In his eruptionem præpedit intensa febris, suppurationem retardat, exsiccationem accelerat. Sternutatio, tussis, nausea, alvi fluxus fetosus, & levis sopor, si suppurantibus Variolis cessent, bonum; si perseveraverint, malum. Pessimi sunt omnis profundus sopor, Petechiæ, Carbunculi, frequens vomitus, puris expectoratio, Ischuria, Dysenteria, convulsiones, graviaque alia symptomata. Pueri citius, facilius, felicius hoc morbo liberantur, quam juvenes aut senes.

Ut Variolis tutò mederi possit Medicus, naturæ minister & adjutor, Criticam illam sanguinis depurationem foveat, crassam attenuet Perspirationem, attenuatam eliminet per externam cutem, per pulmones, per ventriculum, intestina, vesicam; *Quò natura vergit, eò ducere oportet.* Benignæ Variolæ febribus expertes, ex simplici diætâ auxilium postulant. In his Chyrurgica manus otiosa maneat, ablegetur Pharmacia; totum opus naturæ committatur. Æger hauriat temperatum aërem; sustentetur alimentis boni succi, facilis concoctionis, & liquidioris substantiæ, & modicâ copiâ; Et sic nutrietur absque noxâ patientis ventriculi. Ad hæc modicè stragulis obtegatur, ut caleat; somno & vigiliâ sibi mutuò succedentibus recreetur. Perspiratio excernenda nec retineatur, nec promoveatur; vitenturque vehem-

mentiora animi pathemata. Malignas Variolas diversimodè tracta, pro symptomatum gravitate, pro ægri viribus, anni temporibus, & regionibus. Si febris intensior eruptionem præpediat, suppurationem retardet, acceleret exsiccationem, deliria foveat, pulmones obruat, venam secato, insiste refrigerantibus. Cum maligna febris, malè morata, sanguinem cohibet in cerebro ad soporem, in corde ad syncopem, in cute ad exanthemata, Petechias, Carbunculos, cum pulsus est debilis & tardus, cum arida est lingua, impensè rubet vel nigrescit, cum vires sunt in ægro prostratæ, cum vix erumpunt Variolæ, cum apparent sed non elevantur, cum elevatæ non suppurantur, retropelluntur; Quid factò opus? Venæ sectio jugularèt ægrum, & refrigerantia sopitum sanguinis motum penitus cohiberent; tunc igitur insiste Cardiacis, Diaphoreticis, Sudorificis, Diureticis, Catharticis, & præsertim Emeticis. Vomitu abstergitur ventriculus saburrâ, acceleratur sanguinis circuitus, sopor discutitur, fluunt spiritus in sanguinem, & is facilius expurgatur ad Variolarum eruptionem.

Ergò interdum Variolis Vomitus.

Q U Æ S T I O

SECUNDA CARDINALIS

*An Dysenteriae Turpethum gummosum Hypecacuanha
preferendum.*

DYSENTERIA, difficultas Intestinorum, Dyarrhœæ species, vulgò definitur frequens dejectio sanguinis cum dolorificis torminibus. Se prodit enim crebro alvi fluore cum gravi doloris sensu & molestâ desidendi cupiditate. Primò quidem nihil penè excernitur nisi mucosum quiddam pingue, viscidum; mox pars serosa sequitur, tum rumpuntur venulæ & cruor manat. Continui dolores nec diurnæ nec nocturnæ quieti tempus relinquunt; variè se jactat æger, se propè funeratum clamat, suique impatiens cibos ferè omnes haustusque cum indignatione respuit. Diris hujusmodi symptomatis accedunt anxietas, ventris inflatio, sitis ardens, ructus inopportunos, nausea inutilis. Non procedit Dysenteria sine febre, quæ licet primis temporibus satis obscura, sensim tamen emicat, & invalescit, càmetsi delirio, capitis gravitate, & nonnullis aliis febrium symptomatis

7
 symptomatis ut plurimum expers. Ita ferè semper Dysentericus ad extremum usque spiritum permanet mentis compos, dum tetra hæc lues per alvi regionem grassatur.

Qui contendit Dysenteriam esse Intestinorum exulcerationem, aut nimium confidit Authoribus, aut fallitur specie veri. Pus & pinguedinem excerni putat, dum tamen excernuntur humores, qui calore immutati albescent, crassescunt, viscidum fiunt, vertuntur in mucum sanguinolentum. Diceretne Peripneumoniam esse Pulmonum exulcerationem, quod Bronchialis humor, naturaliter insensibilis, vertitur ab inflammato Pulmone in sputa crassa, viscida, alba, flava, sanguinea? Pulmo in Peripneumoniâ idem patitur ac Intestinum in Dysenteriâ; singulæ illæ partes præter naturam calent, dolent, irritantur ad frequentes contractiones, ac sæpè inutiliter contrahuntur ad exiguum humorum excretionem, quia inflammantur. Num dubitas? Aperi cadavera, affectas partes reperies non molles, non corruptas, non exulceratas, sed firmas, integras, & impensè rubentes. Intestina quâ parte naturaliter alba sunt, in Dysenteriâ rubent adeò ut membranosum ductum diceret nonnisi ex innumeris vasis sanguiferis contextum, eo propè modo quo cernuntur in Ophthalmiâ, Pleuritide, & omnibus membranarum inflammationibus turgiduli ductus sanguinei.

Humanum corpus duplici partium genere constat; Solidarum, quæ vasa sunt, & liquidarum, quæ dicuntur humores. Sese mutuò movent illæ partes, & moventur indefinenter; solidas namque tendunt liquidæ fluendo, liquidas pellunt solidæ sese constringendo. In hisce mutuis & perennibus, sed alternatim factis, partium motionibus consistit vita. Sanitas est mutuus respectus & velut æquilibrium singulorum humorum cum propriis vasis. Vitiato hoc æquilibrium fit morbus. Intestina gracilia & crassa, ex vasis & humoribus constant; peculiarem habent cavitatem ori, œsophago, ventriculo continuam, in quâ digeruntur alimenta ad Chyli productionem. Huc confluunt bilis, succus Pancreaticus, fermentum Intestinale, & interna adjacentium partium Perspiratio. Hi membranosi ductus flexiles sunt, humorum affluxu tenduntur, dein Elasticâ suâ vi constringuntur, constrictione pellunt humores, alimenta & excrementa, quæ vicissim fluendo membranosum ductum dilatant, stimulant ad contractionem. Singula hæc juxta naturæ leges perficiuntur, quandiu debitum servatur æquilibrium humores inter & vasa Intestinorum. Cum verò sanguis hæret in propriis vasis, vel extravasatur in membrano contextu, adeò ut inflammata Intestina præter naturam tendantur, quid contingit? Continuo humorum, alimentorum & excrementorum affluxu pars inflammata torquetur doloribus, ad frequentes contractiones stimulat, difficulter constringitur. Dolorificâ, frequenti atque difficili contractione rumpuntur venulæ, effusus sanguis excrementis permixtus ex alvi regione fluit. Itaque Dysenteria definienda videtur, *Intestinorum inflammatio, cujus ratione fit frequens & dolorifica sanguinis dejectio.*

Dysentericam Intestinorum inflammationem ex abusu sex rerum nonnaturalium facile deduces. Aër contactu, & inspiratu, imò & exspiratu nos afficit. Nos sanos reddit, cum purus est; morbosos, dum vitiatum nos inficit. Inquinat sanguinem tetrus paludum, cadaverum, aliarumque rerum putrescentium halitibus gravis. Fervidus æstivo tempore, æstus inurit visceribus; tempore brumali perspirationem cohibet. Prava quoque potuum qualitates Dysenteriam procreant; hæ sunt aquæ corruptæ, palustres, lacustres, & quas nunquam autaliberior verberat. Accedunt & ova, carnes, pisces, aliaque corrupta, quæ comeduntur difficillimis temporibus, ut hæc miserabili ciborum penuriâ; usus tandem alimentorum omnium, quæ sunt insueta, aliena, prava. Vigiliæ immoderatae, somnus inquietus, exercitia immodica, durior equitatio, ut & animi pathemata, timor, tristitia, odium, edaces curæ, ira impotens, importuna fames, sitis intensa, & alia remotè concurrunt ad Dysenteriam, quatenus vitiant alimentorum coctionem in ventriculo & Intestinis, vel quatenus pervertunt humorum circuitum.

Ægri relatu, atque dejectionum inspectione dignoscitur Dysenteria. Conqueritur patiens de dolore ventris, torquetur torminibus in umbilicali præsertim regione vagantibus, vel in Colo circulatim sævientibus. Et fæces sunt præter naturam liquidæ, & sanguis eis est exquisitè permixtus. Non laborat Dysenteriâ qui sanguinem sine dolore dejicit, sed Hepatico fluxu. Dolente tantum podice Tenesmus adest, & hunc comitatur inutilis dejicienti conatus. In fluxu Hæmorrhoidali sanguis fæces antecedit, vel sequitur. In fluxu Hepatico, Tenesmo, Hæmorrhoidibus excrementa naturalem ut plurimum obtinent consistentiam, in Dysenteriâ non obtinent. Affectis gracilibus Intestinis dejectiones longius à dolore profunduntur; crassis verò, proximè. Ut dignoscas quæ fuerit Procathartica morbi causa, quæque morbum foveat, diligenter perpende ægri temperiem, victus rationem, regionem, & anni tempestatem.

Intestinorum inflammatio facile serpit à parte in partem, & plerumque resolutione, raro suppuratione terminatur. Exemplum quæris? Observa Peripneumoniam ex prægressâ Pleuritide ortam; externa pulmonum pars primum inflammatur, dein interna, totus demum Pulmo hærente sanguine obruitur cum summo suffocationis periculo. Si robusta pulmonis substantia inflammationi resistat, sanguis hærens vel resolvitur, morbusque terminatur ad salutem; vel in pus convertitur, & morbus mutatur in Phthisim, in Vomitam, vel Empyema. De Dysenteriâ idem esto judicium; serpit inflammatio à tenuibus Intestinis ad crassa, à crassis ad tenuia, à parte internâ ad externam, ab externâ ad internam, & hæc ab hærente sanguine nimium turgida vix contrahuntur. Æger, dum Chylus non conficitur, conficitur macie, fit Lientericus vel Cœliacus, aut Iliacâ passione torquetur, ex quibus mors. Si verò sanguis extravasatus dejiciatur, & hærens resorbeatur, morbus solvitur ad salutem; si putrescat, inveterata Dysenteria vertitur in abscessum, vel ulcus Intestinorum. *Dysenteria in tenuibus intestinis peri-*

167
9
culosior quàm in crassis ; quia tenuia subtilioris sunt contexturæ , & exquisi-
tioris sensus , magisque Chylificationis ministra quàm crassa. *Dysenteria*
supervenient , viribus à gravi morbo fractis , lethalis est , ut quæ supervenit
febris malignis , atque Variolis. *Lethalis quoque Singultus post longam*
Dysenteriam . . . *Convulsio ac Delirium in Dysenteria mortem portendunt* ; hæc
enim denotant spirituum penuriam & motum inordinatum.

Quod est Architecto libella & linea, Naclero clavus , id Medenti sunt
Indicationes, quas cautè dirigit ad naturæ normam in curatione morborum.
Cum *Dysentericus* viribus pollet & pulsum habet plenum, cum deurenti
calore consumitur, cum febre tentatur, tunc compescendus sanguis & mi-
nuenda ejus copia venæ sectionibus & Refrigerantibus. Cum vagantur per
alvi regionem Borborygni ac tormina, cum vigiliæ modum excedunt,
tunc coercendus spirituum impetus Anodynis atque Narcoticis. Cum fre-
quentiores ac uberiores dejectiones vires exhaustiunt, somnum interturbant,
tunc cohibendus est vacuationis excessus Absorbentibus & Adstringentibus.
Contrà verò cum *Dysentericus* urgente Cacochymia frequentibus sed inu-
tilibus dejectiendi conatibus fatigatur , cum Intestina humoribus turgida
parcius exonerantur, tunc uberior & promptior exsuscitetur humorum se-
cretio Purgantibus specificis , inter quæ plurimùm commendatur Radix
illa famosa Brasiliensis, *Hypocacuanha* vernaculo nomine dicta, quæ ut-
plurimùm per superiora vehementer expurgat. Ab ejusmodi medicamento
benè vel præposterè exhibito sæpè sæpius vita & mors. Etenim modicâ
& ter repetitâ dosi *Dysenteriam* tollit ; augeat verò & efficit incurabilem
dosi vel frequentiori vel nimia. Radix altera *Turpethi* gummosi nomine
Authoribus nota, feliciter in Nosocomio Mospeliensi primùm exhibita, sine
vomitu *Dysenteriam* sustulit. Hocce medicamentum purgans ita pluribus
ab hinc annis successu fuit prospero , ut nec exuperanti dosi nec frequen-
tiori *Dysenteriam* intenderit, sed plerumque sanaverit. Viam sequere usu
plurimo & magistrâ rerum Medicarum experienciâ comprobâtam.

*Ergo Dysenteria Turpethum gummosum Hypocacuanha
preferendum.*

QUÆSTIO TERTIA CARDINALIS.

An Ischuria Emeticum.

ISCHURIA, Urinæ suppressio, symptoma in actione abolitâ supervenit plurimis renum, ureterum, vesicæ ac urethræ morbis. A sanguine perenniter urina secernitur per ductus renum secretorios, in utramque pelvim; hinc per ureteres in vesicam confluit, ubi collecta pro mentis arbitrio vel retinetur vel per urethræ canalem ejicitur. Quoties angustatur unica vel plures ex memoratis partibus, adest Ischuria. Cum renes tentantur inflammatione, tunc comprimuntur urinosi ductus, hæretque cum urinâ sanguis in Emulgentibus. Cum obstruuntur ab effuso sanguine, ab extravasatâ Lymphâ, ab arenulis, à calculo, aut ductus urinosi, aut Pelves, aut ureteres, urina non præterfluit. Cum ultra modum vesica lotio retento distenditur, cum inflammatur, cum à luxuriante sero relaxatur, cum facta est Paralytica, contrahi non potest ut profundat lotium. Cum vesicæ collum, quod urethræ principium est, Spasmo corripitur, obturatur calculo, inflammatur, cum comprimuntur urethræ ductus, obstruitur, constipatur, tunc frustra vesicam contraheres, urina non effluet. Dixere veteres Medici Ischuriam Notham, quam pariunt morbi renum ac ureterum, & Legitimam, quam affectus vesicæ ac urethræ procreant.

In Nephritide, licet unicus ren inflammetur, producitur tamen Ischuria, quod, cum non possit liberè propelli sanguis ad renem illum, nimiam fluat ad alterum copiâ adeo ut convectam non possit urinam in eum deponere. Tunc anxius æger conqueritur de fixo lumborum dolore, infestatur urinosâ nausæâ, urinoso vomitu; febre corripitur, ne quidem ad mingendum sollicitatur. Similia ferè sæviunt symptomata cum penitus obstruit renum pelvim aut ureteres Calculus; & hæc illius sedes ex eo distinguitur, quod oriatur dolor acutissimus à lumborum regione, tendat ad anticam partem abdominis, & ad vesicam terminetur, quodque adsit, in maribus Testium retractio. Dùm Ischuriam morbi vesicæ pariunt, tunc adest tumor in pubis regione, impensè dolorificus in inflammatione vesicæ, in Paralyfi doloris expers, & modicè dolens in præternaturali distensione. Hoc Ischuriæ genus rarè comitatur vomitus urinosus, plerumque sopor Lethargicus. Ex prægressâ Gonorrhœâ non semel inter utrius-

que

que Prostatae sedem, ubi angustior est communis lotii ac seminis ductus, mollior relinquitur cicatrix, quæ si tumida facta fuerit lotii canalem obstruet, Ischuriam procreabit. Tunc vesica tumet, inutilis adest mingendi cupiditas, pubis & inguinum regio dolore infestatur. Ischuriam quoque poterunt inducere similibus Symptomatis stipatam, uteri prolapsus, internus Hæmorrhoidum tumor, fæces induratae, scilicet comprimendo vesicæ collum. Hoc inflammatur interdum, urinamque sistit, in Variolis Malignis, Dysenteria, Tenesmo, vel etiam à causis externis, cujusmodi sunt frequens liquorum ardentium aut cerevisiæ potatio, equitatio nimia, Veneris excessus, &c.

Dignoscitur Ischuria ex ægri relatu; sed quæ sit Ischuriæ causa, à quo morbo procedat, difficile dignoscitur, & non nisi ex plurimorum signorum syndrome. *Ubi dolor ibi morbus.* Nec sufficit ex situ doloris arguere morbi sedem, etenim Paralytica vesica producit Ischuriam doloris expertem. Cum soli renes vel ureteres angustantur, vacua persentitur vesica, non tensa. In Ischuriâ legitimâ primò vesica tenditur, mox refluit urina in ureteres ac renes, ad quos tensivus dolor serpere visus est. An pars affecta inflammetur, an à Calculo, ab Arenulis, à Lymphâ obstruatur, illud ex ægri temperie, ex prægressis atque conjunctis deducere conaberis. Partem inflammata[m] censebis in Biliosis vel Sanguineis, post immodicas mentis, corporis, Bacchi, & Veneris agitationes. Inflammata[m] pronuntiabis ex intenso ejus calore, febre Lipyriâ, dolore indefinente. Partem affectam obstrui suspicaberis ex humorum lentore in Melancholicis & Pituitosis, qui post vitam sedentariam, nimiam ciborum ingurgitationem, & diuturnam urinæ retentionem nullatenus mingunt, corpore frigent cum pulsu debili & raro; & si quis debeat in his esse dolor, non ille continenter affligit, sed alternis vicibus sopitur & recrudescit. Si præcesserint dolores Nephritici, vel arenularum excretio, argues grandio[re]m calculum esse affectionis causam. Calculus urinalis duplex, nempe renalis & vesicalis. Prior prægressam supponit Nephritidem, non posterior. Tartarea urina, etiam sanorum & benè constituta, ubicunque moretur, sedimentum deponit. Hoc in arenulas convertitur, arenulæ in calculum, idque simplici partium quiete, non ex lapidescente succo. Falluntur Medici qui semper quærunt prægressam Nephritidem ad suspicandum calculum vesicalem. Is procreari potest independentè à renali; nec producit Ischuriam, nisi cum vesicæ collum penitus obstruit, tuncque Ischuriam antecedit, vel consequitur Dysuria vel Stranguria. Fit Dysuria, urinæ stillicidium, dum calculus vel arenulæ impediunt vesicæ ductum nec penitus obstruunt. Fit Stranguria, difficilis & dolorifica urinæ dejectio, cum eadem arenulæ, vel calculus mictionis tempore contractam vesicam vellicant, aut cum vesicæ collum phlogôsi aut inflammatione tentatur, vel cum id comprimitur ab internis Hæmorrhoidibus, uteri prolapsu, &c.

Omnis Ischuria periculi plena, vix ad septimum usque diem perdurare

*Liqua
causam*

potest quin ægrum jugulet. Namque si diù retineatur lotium, quod ex tartareâ sanguinis fæce & copioso phlegmate constat, sanguis corrumpitur, humor omnis redditur urinosus, recrementa fiunt excrementa, & serum luxurians laxat viscera. Hinc fit ut Ischuriâ correptus sæpè odorem diffundat urinosum, urinoso molestetur vomitu, & Lethargicus interdum fiat. Ad hæc, Ischuriæ Prgnôsis varia, pro diversitate morbi cujus est symptoma. Obstructis renibus totum lotium in sanguine redundat; cum vesicâ, renibus liberis, impeditur, tunc lotium secernitur quidem, sed non excernitur, & hinc vesicæ distentio. Hanc si subsequatur inflammatio, accersetur febris Lipyria, citò tolletur æger. Rarò restituitur vesica, si Paralytica facta sit. Si obturetur illius orificium calculo, si comprimatur ab uteri prolapsu, ab Hæmorrhoidibus, aliisque, curationem admittit.

In Ischuriâ curandâ lotium non pellas, sed expellas; ne nimium fidas largis Diureticorum potionibus, nec frequentibus Hydroticis. Hæ & illæ obstructos renes vel ureteres sæpè magis infarciunt, repletam vesicam vel urethram opplent, fiuntque corpori graves. Diuretica calida sunt vel frigida. Calida dicuntur quæ sanguinis motum intendunt, ut Salia fixa plantarum, Liquores ardentes, pulvis Millepedum & Cantharidum, Terebinthina Galenicè vel Chymicè præparata, Spiritus Terebinthinæ, aliaque id genus. Frigida verò motum sanguinis cohibent, ut Spiritus Nitri, Salis, Vitrioli & Sulphuris, Aqua temperata, Nitrum, Sal prunellæ, Succus Limonum, Acetosæ, Berberis, &c. Diuretica calida augent Ischuriam, cum hæc foveatur ab inflammatione partium internarum, vel cum conjunctam habet humorum rarefactionem. Nimio Refrigerantium usu Paralytica vesica laxatur ulterius. Fodus & linimenta parum conducunt in Ischuriâ legitimâ, inutilia sunt in nothâ & spurîâ. In illâ Specillum Chyrurgicum, dum introduci potest, rarò prodest, & sæpè nocet; in istâ semper facilè intromittitur, sed inutiliter. In omni Ischuriâ confert Balneum aquæ tepidæ, sed nonnisi pluries repetitum. Prosunt Enemata, interdum inutilia sunt, imò noxia dum alvum nimis distendunt & flatibus implent in Ischuriâ legitimâ. Quo igitur se vertet Medicus? Sæpè intermittat symptoma, morbi tentet curationem, ut Ischuriæ, veri symptomatis, causam discutiat. Medeat, prout opus fuerit, Nephritidi, inflammationi renum, calculo, arenulis; opem ferat vesicæ inflammatae, lotio distentæ, laxatæ, Paralyticæ; tumentem prægressæ Gonorrhœæ cicatricem deprimat, nunquam corrodat; prolapsum uterum restituat, Hæmorrhoides depleat, Tenesimum, vel Dysenteriam sanet, aliaque id genus diversa præstet pro varietate causarum Ischuriæ. *Sublatâ causâ tollitur effectus.* In Ischuriâ diuturniori turgent lotio & sanguine, simul confusis, vasa sanguifera; hæc distenta sic comprimuntur in renibus, ureteribus, aut vesicâ, ut jam adsit vel saltem immineat inflammatio, pessimum symptoma; itaque venæ sectionibus insistatur. Depletis vasis sanguiferis, superfluum sanguinis serum, quod per consuetos urinæ ductus

expurgari non potest, aliò derivetur discutiaturque. Num Sudorificis, Catharticis vel Emeticis? Sudorifica ubique serum deponunt. Catharticis intestina, renibus ac vesicæ adjacentia, irritantur, distenduntur, renes ac vesicam comprimunt. Emeticis verò solus distenditur ventriculus, dein constringitur; alternatim contrahuntur Diaphragma & muscoli abdominis. Sic infarti renes & repleta vesica concutuntur, impactamque materiam coguntur excutere; Sic Lethargus imminens præcavetur, vel præsens discutitur; Sic urina fermento ventriculi commixta per breviorē viam eliminatur.

Ergò diuturniori Ischuria Emeticum.

QUÆSTIO

QUARTA CARDINALIS.

An Scorbutus sit ægrotudo nova, contrariis remediis curanda.

SCORBUTUS, ut Authores perhibent, morbus non est, sed morborum Ilias. Eum repetit Sennertus ab inustâ toti corpori pravâ & occultâ quâdam affectione, quam induxerit humor melancholicus, crassus, ichorosus, peculiari modo corruptus; huic adscribit Gingivarum corruptionem, laxitatem dentium, oris graveolentiam, crurum debilitatem, pectoris angustiam, purpureas maculas, infractas vires & ulteriorem symptomatum turbam.

Nec minùs est copiosus, cùm tradit hujusce morbi descriptionem, Charletonius. Familiaria ejus symptomata in classes quatuor distribuit. Primæ adscribit ea quæ facultates animales affligunt, ut varios variarum corporis partium dolores, vertigines, convulsiones, arthritidem vagam, Paralyfim, vigilias immoderatas, aut profundum Soporem. Alteri ea tribuit, quæ sunt vitalibus infesta, ut respirationem difficilem, interpolatam pectoris angustiam, cordis palpitationem, Lipothymiam, & febres multigenas. Tertiæ, quæ organa nutritioni dicata pertinent, ut læsam deglutitionem cum strangulationis metu, nauscam, vomitum, salivationem

ingentem, alvi fluxus varios & interdum Dysentericos, aut ex adverso tardas & pigras dejectiones; hæmorrhagias ex uteri, ani, narium, pulmonum, ventriculi, crurum, labiorum arteriolis erumpentes, & urinas insigniter varias. Assignat quartæ classi ea symptomata, quæ totius corporis habitum infestant, ut maculas diversi coloris, tubercula dura, insignes tumores, Erysipelatem vagum, ulcera sordida, œdematosos pedum tumores, Hydropem, Gingivarum intumescientiam, laxitatem, cruentationem, putrefactionem; nigredinem dentium, vacillationem, exsionem alveolorum, foetidissimos oris halitus, Atrophiam universalem. Cuncta hæc adeò varia Scorbuti symptomata nonnisi variis subiectis atque morbi temporibus accidere possunt; unde Charletonius, constitutâ non unicâ & simplici, sed variâ complexâque Scorbuti causâ proximâ, tria constituere conatur Scorbuti genera. Primum deducit à sanguinis ranciditate; alterum à sale fixo; tertium ab acido.

Liceat & nobis, quæ de hoc morbo sentimus, proponere. Et primò quidem certum est, nullum dici Scorbuticum, cui non reperiaturs Gingiva intensâ rubedine ac laxitate labefactata, quæ vel levi datâ occasione sanguinem fundat, inflammetur, dein corrumpatur, putrescat, vacillantes dentes relinquat, inficiat nigredine, eosque cum propriis alveolis exedat, nec non foetidissimos halitus indefinenter diffundat. Quid vetat igitur simplicem dici Scorbutum, si hæc oris vitia successivè superveniant absque ullâ prægressâ Hydrargyri tractatione & Luis Venereæ suspitione, corpore aliquin sano? Si verò reliquæ corporis partes simul afficiantur, quid vetat Scorbutum dici compositum aliisque morbis complicatum? Sic suus cuique morbo locus erit, cuique sua descriptio. Scorbutus non morborum Illas, sed verus morbus, in plagis Septentrionalibus Endemicus, Britannis Sporadicus, ubique Epidemicus, & semper Contagiosus, symptomaticè definiri poterit; *Illud foetentis oris vitium, in quo laxata Gingivarum compages, vel levi datâ occasione externâ, primum sanguinem fundit, dein suppuratur, postremò Gangrenâ corripitur & à dentibus separatur; in quo dentes Gingivarum laxitate vacillant, suppuratione nigrescunt, eroduntur, & ex Gangrenâ unâ cum propriis alveolis carne denudatis & pariter erosis, decidunt.*

Sicut Apoplexia est morbus cerebri, Peripneumonia pulmonum, Syncope cordis, Cardialgia ventriculi, Nephritis renum, Dysenteria intestinorum, ita & Scorbutus Gingivarum. Tametsi Apoplectici difficulter interdum respirent, & Peripneumonici sopore corripiantur; illa tamen respirandi difficultas non dicitur Peripneumonica, nec sopor ille Apoplecticus. Quorsum ergò affectiones varias, quæ cum Scorbutò junguntur, diceres Scorbuticas? An citius vel latius per universum corpus diffunduntur Gingivarum vitia, quàm cerebri, pulmonum, & cordis læsiones? Ubique consensus unus, conspiratio una singularum humani corporis partium inter se ad perfectam sanitatem. Verum satis est præter naturam & notabiliter affici unicam viventis partem, ut hæc ejus affectio dicatur mor-

bus.

bus. *Bonum ex integrâ causâ, malum ex quocumque defectu.*

In Scorbuto simplici solæ Gingivæ primùm afficiuntur, quòd hæ Pro-catharticis Scorbuti causis magis exponantur. Is est Nautarum victus, ut eorum Gingivæ pane biscocto & aridissimo tententur, exorientur; ut dehinc irritentur salitis piscibus, lardo & butyro rancidis, vetere caseo & sæpè falso, leguminibus crudis, alliis, cæpis; ut dentium sordibus & hausto falsiori ac frigidiori aëre Gingivæ computrescant. Hinc frequentior Scorbutus & Endemius ad tractus Septentrionales, sæpiùsque Nautas invadit & Rusticos, ob eorum victûs rationem, dentiumque spurci-tiem. Nobiliores verò minùs aggreditur; & cùm aggreditur, minùs infestè, & quòd sint melioris succi, quibus vescuntur, alimenta, potus-que salubriores, & quòd dentes curent nitidiùs.

Si ex Nautarum victu, si ex abusu rerum Nonnaturalium lædantur coctio, chylificatio, sanguificatio, lymphæ, spiritus animales &c. non Scorbutus simplex procreatur, sed compositus. Melancholia Hypochon-driaca vulgò dicitur mater Scorbuti, non equidem simplicis, sed com-positi & complicati. Crassus Melancholicorum sanguis, cùm hæreat & lentius circuletur in Gingivis, eas ad Scorbutum disponit, nec tamen per se Scorbutum producit. Plurimi enim dantur Hypochondriaci sine Scor-buto, & Scorbutici sine affectione Hypochondriacâ.

Hippocrates passim descripsit Scorbutum compositum sub magni lienis nomine & Ileos Hæmatitis. Eiusdem meminit Celsus Lib. 2. Cap. 6. & Ægineta de Scirrho Lienis Lib. 3. Cap. 49. nec describere Sennertus, Charletonius, alique Scorbutum simplicem, sed compositum & complica-tum. Ergò Scorbutus compositus & complicatus ægritudo est ab Antiquis descripta, non Scorbutus simplex.

Is, tametsi suam in solâ oris cavitate tragoediam exequatur, non ex dentium, sed ex Gingivarum inspectione dignoscitur. Sunt quibus dentes nigrescunt, dolent, carie tentantur, & varias adsciscunt oris fluxiones, nec tamen Scorbutus adest. In illis primùm dentes, dein Gingivæ affi-ciuntur; in Scorbuticis verò primùm Gingivæ, dehinc dentes. Priores simplici dentium absterfione vel extirpatione curantur, sic sanas habent Gingivas. Contrà Posteriores, Gingivas habent primùm tumentes, rubras, prurientes, laxas & sanguinolentas, dein exulceratas, Gangræna & Spha-celo corruptas; hæc autem vitia serpunt à Gingivis ad dentes, nec den-tium extirpatione curantur. Sic simplici Gingivarum inspectione Scorbu-tum simplicem dignoscet, dummodò certus sis ex fido ægri & adstan-tium relatu hæc adventitia oris vitia nec ortum ducere ab usurpato mer-curio, nec à viru venerco foveri, sed à Nautico victu præsertim in re-gionibus Scorbuto familiaribus, vel si æger usus fuerit diætâ Scorbuto-generando aptâ, tum si ex Scorbuticâ prole natus aliquandiù cum Scor-buticis fuerit versatus. Cognito simplici Scorbuto compositus quoque notus erit, nimirum ex propriis signis morborum Scorbuticam luem con-comitantium.

Incipiens Scorbutus facilè curatur, si simplex fuerit; confirmatus verò atque compositus multâ curatione indiget, & vix unquam radicitus tollitur. Suppuratus in Scorbuticis Gingivarum tumor nisi maturè sanetur, carnem ad ossa usque absumit, os dentibus exspoliât. Interdum livor totam oris cavitatem occupat, & insignis supervenit palati & faucium putredo. Scorbutus hæreditarius, & qui à pueris quasi adolevit, difficulter curatur, vel curatus facili de causâ repullulat. Qui supervenit Affectioni Hypochondriacæ diuturnus est & contumax, qui febribus, præsertim malignis, acutissimus atque lethalis. Is sequitur Prognôsim morborum quibuscum complicatur, eosque peiores reddit.

Methodicam Scorbuti curam aggressurus id cautè perpendas, an sit unus morbus debellandus, an plures aut sibi similes, aut contrarii. In Scorbuto simplici solis Gingivis medeatur; laxatæ obfirmantur, inflamatæ demulceantur, suppuratæ abstergantur, & penitus corruptæ absumantur. Si verò fuerit complicatus, tunc pro morborum & symptomatum varietate curationem variabis. Cum adest Affectio Hypochondriaca, ventriculi cruditatibus, humorum lentori & contumacibus viscerum obstructionibus medendum. Cum febres multigenæ, compescendus humorum motus, lenienda salium acrimonia, postremò eliminandæ humorum fæces. Si ægrum fatigaverint dolores, vigilæ, convulsiones, deliria, tunc contrario prorsus modo te geras, quàm si Paralysis adsit vel sopor. Item alia eaque contraria conveniunt medicamenta in alvi fluxu, & in alvo strictâ. Maculæ cutis nunc debent resolvi, nunc suppurari, abstergi. Sanguineas excretiones sæpè cohibeas, interdum promoveas. Porro morborum Scorbuto conjunctorum multiplicitas multiplicitem indicationum atque remediorum expostulat. Tanta reperitur apud Authores Specificorum farrago, ut Antiscorbutica vix possint certo numero comprehendere. Hæc sunt præcipua, Becabunga seu Nasturtium aquaticum, Cochlearia, Raphanus uterque, Sedum minus, Centaurium minus, Sinapi, Arum, Carduus Benedictus, Fumaria, Chelidonium minus, Radix Chinæ, Lignum Sanctum, cunctaque Salia volatilia. His adde Tartarum vitriolatum, Sal fixum Absynthii, Sal prunellæ dulcificatum, acidum Salis spiritum, Spiritum salis Armoniaci, Elixir proprietatis Paracelsi, Tincturas ex sale fixo Tartari & ex gummi Laccâ spiritûs vini ministerio elicitas. His & similibus, tametsi contrariis & ex adverso pugnantibus, si Diætam adjunxeris Scorbuticæ Lui contrariam, curabilem Scorbutum simplicem atque compositum debellabis.

*Ergò Scorbutus agritudo nomine-tenus nova, contrariis
remediis curanda.*

ASSERTIONES.

I.

EX solis constat fistulis & humoribus Humana machina.

I I.

Quandiù vivit homo, humores reparantur; non vasa, ne quidem in vulnerum curatione.

I I I.

Omnis humor est alibilis; nec alit, nisi vasa distendendo & extendendo.

I V.

Non crescunt gravidarum uterus & nutricum mammae, nisi humorum accessione. Horum recessu decrescunt. Idem esto iudicium de reliquis partibus solidis, imò & de Plantis.

V.

Quævis pars solida, etiam orbata sensu, quandiù vivit, accipit spiritus per proprios nervos, quin etiam in perfectâ Paralyfi.

V I.

Quemadmodum in Viris etiam castissimis sponte fluit semen statis temporibus, ita in mulieribus lac uterinum periodicè fluit; & hinc Catamenia absque peculiari fermento.

PROBLEMAT A.

I.

An una eademque res præter naturam possit esse morbus, causa morbi & symptoma?

I I.

An dentur morbi in intemperie, morbi humorales, & morbi communes?

I I I.

An omnis morbus Pathologicè definiendus?

I V.

An Apoplexia sit Paralyfis universalis?

V.

An in Catalepsi Spiritus animales naturaliter influant per totum corpus?

V I.

An Puerorum Epilepsia atque Rhachitis absque remediis & simplici Diætâ curari possint?

P A R A D O X A.

I.

Apoplectici, numquam vigilantes, dormiunt sine somno.

I I.

Lethargici, vigilantes & dormientes, delirant sine delirio.

I I I.

Cataleptici, nec dormientes nec vigilantes, habent membra flaccida simul & rigida.

I V.

In Vomitu Diaphragma sine contractione contrahitur.

V.

Dùm perficiuntur sensationes externæ, nec movent nervos Spiritus Animales, nec moventur à nervis.

V I.

Sensus est in parte corporis humani amputatâ, corruptâ, funeratâ.

Ad clarissimum Virum, dilectissimumque D. Dominum J O A N N E M
VV Y S S Helvetium Bernatem Medicinæ Licentiatum, cùm ad Triduana-
rum Thesium propugnationem sese accingeret.

O D E.

M U S A, quam sortem meritisque dignum
Pramium Bernâ feret ille natus
Inclytâ, qui pro Medicâ tot hausit
Arte labores.

Ille Divini veneranda Phœbi
Castra sectatus, quoties adivit
Nobiles pugnas? Quoties trophæis
Dives abivit?

Rursus ad pugnam properat, periti
Triduo quamquam minitentur hostes
Pralia; ac pulchros memoranda merces
Suscitat ausus.

Nempe supremos Medicinæ honores
Arbiter dudum parat æquus illi
Phœbus, & claro celebrare lata
Festa Triumpho.

Quo novum versu dein alma tolles,
Musa, Doctorem? juvat usque vota
Mittere, ut longo beet Hic. potentem
Tempore Bernam.

Dumque dilectis referet perenne
Civibus fama decus & salutem,
Debitas illi tenero canemus
Carminè laudes.

A D E U M D E M.

Cùm juvenes aptos ad summas quæreretur Artes,
Suscepit vasti Cynthius orbis iter.
Helveticam placuit quoque Bernam visere; cùmque
Omnia lustrasset, VVYSS mihi natus, ait.

Ingenium est illi præstans, prudentia major;
Hinc Medicus nostro Numine magnus erit.
Doctrinâ insignes Batavos spectabit, & amplas
Mente Parisiaca colliget urbis opes.

Monspelim inde petet. Nos hic, interprete Patrum
Catæ, oracula sacris adibus usque damus.

*Hic juvat illius meritis celebrare Triumphum;
 Hic cinget clarum digna Corona caput.
 Helvetiam demum repetet, Bernamque parentem,
 Quam famâ illustret Doctor, & arte bect.
 Ocius hinc pellet morbos, statuetque salutem,
 Et metuet tales mors metuenda manus.
 Accinuit amicitiae nunquam intermoritura ergo
 Joannes G R I V E T Friburg. Helv. D. M.*

*V I S fracto Medicum de corpore pellere morbos,
 En tibi gentis lux Helvetiaeque decus.
 VVYSS, Opifer tutus, auras non vocibus implet,
 Multum corde sapit, nec minus arte potest.
 Intimo sic gratulabatur
 Jac. T. B O I S D E L A V A U D.
 Doratensis, D. M.*

*C U M Cous Hippocrates dixit crudelia nostros.
 Limite constricto cogere fata dies:
 In cassumque diu tam in sublimi arte paranda
 Humanas vires ingeniumque teri.
 Non sibi fingeat quod Bernensi ex urbe migraret
 VVYSS, Phæbi artis honos, Helvetiaeque decus.
 Qui Divi arcanum devolveret omne Galeni,
 Panderet & totum quidquid in arte latet.
 Morborum arceret turbam febriumque catervas,
 Et prius indomita frangeret arma necis.*

*Ita canebat sibi conjunctissimo
 Joannes Bapt. V I L A R D
 Rodomnensis Med. Licent.*

*O Mne tulit punctum qui miscuit utile dulci,
 Flaccus Ait. Jam tu quoque, VVYSS charissime, punctum
 Omne feres, labor est tuus utilis, utilis est ars;
 Dulcior at merces nunc imminet; almus Apollo
 Præmia digna tuis meritis parat atque Triumphos.
 I nunc, & quò certa vocat te gloria, gressus
 Dirige, quamque petis lato accipe fronte Coronam.
 Aspiciet mirata suum Berna incluta natum,
 Teque suum quondam dicet decus atque salutem.*

*Sic Amici Triumpho accinebat
 Joan. Greg. PALTZELL Trevir. M. Bac.*